
ЗЕМЛЕРОБСТВО, РОСЛИННИЦТВО, ОВОЧІВНИЦТВО ТА БАШТАННИЦТВО

УДК 631.582:631.6 (477.72)

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ПОСІВНИХ ПЛОЩ І СИСТЕМИ СІВОЗМІН НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Базалій В.В. – д.с.-г.н., професор, Херсонський ДАУ
Найдьонова В.А. - директор ДПДГ "Асканійське"
Вожегова Р.А. – д.с.-г.н., професор, Інститут зрошуваного
землеробства НААН,
Морозов О.В. – д.с.-г.н., професор, Херсонський ДАУ
Малярчук М.П. – д.с.-г.н., с.н.с.,
Біднина І.О. – к.с.-г.н., Інститут зрошуваного землеробства НААН,
Морозов В.В. – к.с.-г.н., професор, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Реформування аграрного сектору економіки в Україні призвело до створення господарств різних форма власності. В Херсонській області (станом на 01.01.2010 р.) діє 2656 сільськогосподарських підприємств, з них – 322 на зрошуваних землях. Більшість великих господарств є багатогалузевими, де вирощується 5-8 сільськогосподарських культур. Селянські й фермерські господарства здебільшого спеціалізуються на вирощуванні зернових і технічних культур, що призводить до підвищеного насичення структури посівних площ відповідними культурами [1].

У великих сільськогосподарських підприємствах виробництво здійснюється в межах існуючої зрошувальної мережі. В селянських і фермерських господарствах при використанні земель сільськогосподарського призначення у більшості випадків не застосовується науково-обґрунтована система сівозмін.

Стан вивчення проблеми. Базовим елементом ефективного зрошуваного землеробства є науково-обґрунтована структура посівних площ і сівозмін, яка повинна відповідати постановам Кабінету Міністрів України № 164 від 11.02.2010 р. «Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах», спільному наказу Міністерства аграрної політики і продовольства України та УААН від 18 липня 2008 р. № 440/71 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оптимального співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах різних ґрунтово-кліматичних зон України» [2]. На основі багаторічних досліджень проведено аналіз відповідності структурного розподілу посівних площ основних зрошуваних масивів Херсонської області принципам раціонального навантаження на зрошені землі (табл. 1, 2).

Таблиця 1 – Відповідність структури посівних площ (%) на зрошуваних землях Херсонської області до нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах (%)*

Роки	зернові та зернобобові культури		технічні культури		овоче-баштанні культури та картопля		кормові культури	
	норматив 40-82 %	відповідність	норматив 5-35 %	відповідність	норматив до 20 %	відповідність	норматив до 60 %	відповідність
1990	35,2	не відповідає	4,3	відповідає	7,8	відповідає	52,7	відповідає
1991	37,2	не відповідає	4,6	відповідає	5,1	відповідає	53,1	відповідає
2004	43,0	відповідає	37,5	не відповідає	6,9	відповідає	12,8	відповідає
2005	31,8	не відповідає	52,1	не відповідає	6,0	відповідає	10,1	відповідає
2006	30,8	не відповідає	54,0	не відповідає	7,1	відповідає	8,1	відповідає
2007	32,5	не відповідає	54,4	не відповідає	5,7	відповідає	7,4	відповідає
2008	35,3	не відповідає	51,6	не відповідає	6,7	відповідає	6,4	відповідає
2009	34,0	не відповідає	53,1	не відповідає	6,6	відповідає	6,3	відповідає

Таблиця 2 – Відповідність структури посівних площ (%) на незрошуваних землях Херсонської області до нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах (%)*

Роки	зернові та зернобобові культури		технічні культури		овоче-баштанні культури та картопля		кормові культури	
	норматив 40-82 %	відповідність	норматив 5-35 %	відповідність	норматив до 20 %	відповідність	норматив до 60 %	відповідність
1990	59,1	відповідає	23,6	відповідає	1,3	відповідає	16,0	відповідає
2004	57,3	відповідає	26,2	відповідає	7,6	відповідає	8,9	відповідає
2005	57,8	відповідає	29	відповідає	6,7	відповідає	6,5	відповідає
2006	50,4	відповідає	34,2	відповідає	8,0	відповідає	7,4	відповідає
2007	53,8	відповідає	32,4	відповідає	7,8	відповідає	6,0	відповідає
2008	51,6	відповідає	34,9	відповідає	7,5	відповідає	6,0	відповідає
2009	56,2	відповідає	31,1	відповідає	7,0	відповідає	5,7	відповідає

* Нормативи оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно – сільськогосподарських регіонах України (затверджено постановою кабінету Міністрів України від 11 лютого 2010 р. № 164)

Результати досліджень свідчать, що в структурі посівних площ зрошуваних земель простежується порушення оптимального співвідношення сільськогосподарських культур, в основному, за рахунок різкого зниження відсотку кормових культур та збільшення частки технічних культур в сівозмінах, що не відповідає державним нормативам (табл. 2). Технічні культури, які вирощуються в південному регіоні України є високорентабельними, тому їх часто вирощують на необґрунтовано великих площах, особливо соняшник.

Надмірна частка соняшнику у структурі посівних площ призводить до висушування і зниження родючості ґрунту, що негативно впливає на врожайність наступних за ним 2-3-х сільськогосподарських культур (табл. 3).

Кількісний вміст гумусу в ґрунтах підпорядкований зональності та зумовлений особливостями генезису ґрунтів (тип ґрунтоутворення, гранулометричний склад тощо). Така закономірність підтверджується результатами еколого-агрохімічного обстеження ґрунтів. Визначена тенденція загального зниження вмісту гумусу. За період 1998-2007 рр. середньозважений показник вмісту загального гумусу в ґрунтах знизився на 0,12%, в середньому з 2,45 до 2,33 %. Найбільше його зниження спостерігається в ґрунтах Каховського зрошуваного масиву (ЗМ).

За результатами досліджень (1998-2007 рр.) вміст азоту за нітрифікаційною здатністю у зрошуваних ґрунтах знаходиться у першому мінімумі. Основні причини: малогумусність ґрунтів (1,4-2,6 %), що обумовлена їх природним генезисом та значне зниження об'ємів внесення органічних та мінеральних добрив. Середньозважений показник азоту в зрошуваних ґрунтах знизився в середньому на 3,0 мг/кг ґрунту з 23-27 до 19-21 мг/кг ґрунту, що складає 12,6%. Найбільше зниження вмісту азоту за нітрифікаційною здатністю спостерігається в ґрунтах Інгулецького ЗМ.

Таблиця 3 – Середньозважені показники родючості зрошуваних ґрунтів Херсонської області [5]

Зрошувальні масиви (ЗМ)	1998-2002 рр.	Рівень забезпеченості	2003-2007 рр.	Рівень забезпеченості	±
Вміст загального гумусу, %					
Каховський	2,83	середній	2,59	середній	-0,24
Інгулецький	2,39	середній	2,31	середній	-0,08
Краснознам'янський	1,59	низький	1,46	низький	-0,13
Правобережний	2,64	середній	2,56	середній	-0,08
Вміст легкогідролізованих форм азоту, мг/кг ґрунту					
Каховський	25,1	низький	21,4	низький	-3,7
Інгулецький	26,6	низький	21,3	низький	-5,3
Краснознам'янський	20,1	низький	19,7	низький	-0,4
Правобережний	23,6	низький	19,6	низький	-4,0
Вміст рухомого фосфору, мг/кг ґрунту					
Каховський	48,6	високий	44,4	високий	-4,2
Інгулецький	66,4	високий	57,9	високий	-8,5
Краснознам'янський	54,7	високий	46,9	високий	-7,8
Правобережний	47,7	високий	42,3	високий	-5,4
Вміст обмінного калію, мг/кг ґрунту					
Каховський	460	високий	450	високий	-10
Інгулецький	407	підвищений	366	високий	-41
Краснознам'янський	272	середній	278	середній	+6
Правобережний	316	підвищений	313	високий	-3

Виявлена загальна тенденція до зниження вмісту рухомих форм фосфору в орному шарі зрошуваних ґрунтів. Його зменшення за цей період в середньому по Херсонській області складає 6,0 мг/кг ґрунту, що становить 11,5 %. Найбільш суттєве зниження кількості рухомих форм фосфору в зрошуваних ґрунтах спостерігається також на Інгулецькому ЗМ.

Вміст рухомих форм калію в зрошуваних ґрунтах незначно зменшився на 3-40 мг/кг ґрунту. Простежується закономірність зростання його запасів з півночі на південь. Його кількість зростає від чорноземів південних та темно-каштанових ґрунтів Каховського, Горностаївського, Верхньорогачицького районів (середньозважений вміст 271-340 мг/кг ґрунту), до лучно-каштанових та каштаново-солонцюватих ґрунтів Новотроїцького, Генічеського районів Херсонської області (середньозважений вміст 510-540 мг/кг ґрунту).

У зв'язку з цим у зрошуваних сівозмінах Південного Степу слід оптимізувати площі посівів соняшнику, замінюючи його посівами інших культур, наприклад, сої. Насичення цією культурою у сівозмінах може становити не більше 20-25 %.

Зниження площ посіву технічних культур можна досягти за рахунок збільшення питомої ваги зернових культур до оптимальних меж у сівозміні (до 40-82 %) за рахунок пшениці озимої і кукурудзи (табл. 2).

Результати досліджень вітчизняних вчених-аграріїв свідчать про зростання ролі сівозмін як організуючої і функціональної моделі систем землеробства, у т.ч. зрошуваного, у вирішенні основних завдань його розвитку – високої, сталої продуктивності сівозмін при забезпеченні відтворення родючості ґрунтів і охорони навколишнього середовища [3, 4].

Для розв'язання проблеми ефективного використання зрошуваних земель Державною програмою модернізації агропромислового комплексу на період 2011-2015 рр. в Херсонській області передбачено удосконалення структури посівних площ шляхом насичення сівозмін високорентабельними сільськогосподарськими культурами за умови раціонального використання водних, енергетичних та трудових ресурсів.

Результати досліджень використані при розробці рекомендованої структури посівних площ на зрошенні з урахуванням динаміки відновлення зрошувальних систем до 2015 року (табл. 4).

Таблиця 4 – Рекомендована структура та орієнтовні прогностичні площі посівів сільськогосподарських культур на зрошуваних землях Херсонської області на період 2011 – 2015 рр.

тис. га

Сільськогосподарські культури		Роки				
		2011	2012	2013	2014	2015
Зернові, всього		114,5	120,3	128,1	137,8	151,3
в т.ч.	пшениця озима	39,4	41,4	44,1	47,5	52,1
	кукурудза	12,9	13,6	14,5	15,6	17,1
Технічні, всього		107,1	112,6	119,8	128,9	141,6
в т.ч.	ріпак	13,5	14,1	15,1	16,2	17,6
	соя	64,2	67,4	71,8	77,2	84,8
Інші культури:		73,4	77,1	82,1	88,3	97,0
в т.ч.	овочі	47,8	50,3	53,5	57,5	63,2
	кормові	17,1	17,9	19,1	20,6	22,6
	сади та виноградники	2,5	2,6	2,8	3,0	3,3
Всього		295	310	330	355	390

Програма передбачає вирощування культур з різною тривалістю вегетаційного періоду з урахуванням вологозабезпеченості, або гідромодуля конкретної зрошувальної системи для рівномірного розподілу поливної води протягом поливного сезону. Також передбачено поєднання вологолюбних культур з культурами, які належать до так званої групи буферності щодо режиму зрошення. Цими культурами є озимі та ярі зернові, ріпак, гірчиця, ранні кормові сумішки, люцерна на насіння та ін. Таке поєднання дає змогу уникнути „пікових” періодів при зрошенні і раціонально використовувати поливну воду.

Рекомендована структура посівних площ та оптимальне співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах в динаміці на період до 2015 року дасть можливість виробляти у 2015 році валову продукцію (в цінах 2005 р.) на зрошуваних землях на загальну суму 2798,5 млн. грн. (табл. 5).

Методологія і методи досліджень. Для покращення інформаційного забезпечення сільськогосподарського виробництва, наукового обґрунтування напрямів його розвитку доцільно використовувати методологію оцінки ефективності зрошуваного землеробства з використанням довгострокових виробничих (стаціонарних) дослідів, які є інформаційною базою даних для визначення екологічних наслідків трансформації довкілля на меліорованих територіях, розвитку теорії і практики багаторічного впливу зрошення на стан земель.

Таблиця 5 – Розрахункова вартість валової продукції та прибуток від вирощування сільськогосподарських культур на зрошуваних землях Херсонської області до 2015 р.

млн. грн.

Сільськогосподарські культури		Роки				
		2011	2012	2013	2014	2015
Зернові, всього		534,0	557,0	565,0	565,0	585,5
		346,5	364,0	364,0	364,0	324,5
в т.ч.	пшениця озима	252,0	252,0	260,0	260,0	280,0
		136,5	136,5	136,5	136,5	147,0
	кукурудза	282,0	305,5	305,5	305,5	305,5
		210,0	227,5	227,5	227,5	227,5
Технічні, всього		457,0	476,0	514,0	550,0	588,0
		259,5	267,0	282,0	307,0	322,0
в т.ч.	ріпак	133,0	152,0	190,0	190,0	228,0
		52,5	60,0	75,0	75,0	90,0
	соя	324,0	324,0	324,0	360,0	360,0
		207,0	207,0	207,0	232,0	232,0
Інші культури:		1349,5	1408,0	1566,5	1604,6	1625,0
		278,1	282,4	333,5	339,7	343,0
в т.ч.	овочі	700,0	700,0	800,0	800,0	800,0
		171,6	166,4	208,0	208,0	208,0
	кормові	240,0	240,0	240,0	243,0	240,0
		40,0	40,0	40,0	40,5	40,0
	сади	350,0	400,0	450,0	480,0	500,0
		42,0	48,0	54,0	57,6	60,0
	виноградники	59,5	68,0	76,5	81,6	85,0
		24,5	28,0	31,5	33,6	35,0
вартість валової продукції		2340,5	2431,0	2645,5	2719,6	2798,5
витрати		884,1	913,4	979,5	1010,7	989,5
Прибуток		1456,4	1517,6	1666,0	1708,9	1809,0

Виробничий дослід був проведений у ДПДГ «Асканійське» ІЗЗ НААН, Каховський зрошуваний масив, Херсонська область. Довгострокові моніторингові виробничі дослідження на типових для вивчаемого зрошеного масиву ділянках надають можливість моделювати системи зрошеного землеробства (режим зрошення, сівоzmіни, системи добрив та ін.) відповідно до еколого-агромеліоративного стану зрошуваних та прилеглих до них земель.

На основі 25-річних даних, одержаних в ДПДГ «Асканійське» НААН, було проведено аналіз відповідності структурного розподілу площ досліджуваних сівоzmінів принципам раціонального навантаження на ґрунти шляхом добору оптимального співвідношення (частка та почерговість) різних груп сільськогосподарських культур (табл. 5).

Таблиця 6 – Відповідність структури посівних площ (%) у ДПДГ „Асканійське” НААН України до нормативів оптимального співвідношення культур у сівоzmінах (%) *

Роки	Зернові та зернобобові культури		Технічні культури		Овоче-баштанні культури та картопля		Кормові культури	
	норматив 40-82 %	відповідність	норматив 5-35 %	відповідність	норматив до 20 %	відповідність	норматив до 60 %	відповідність
1986	72,02	відповідає	12,24	відповідає	4,372	відповідає	11,37	відповідає
1987	48,08	відповідає	13,86	відповідає	3,948	відповідає	34,11	відповідає
1988	64,4	відповідає	14,21	відповідає	4,14	відповідає	17,25	відповідає
1989	45,5	відповідає	9,676	відповідає	4,183	відповідає	40,64	відповідає
1990	40,94	відповідає	10,7	відповідає	5,009	відповідає	43,35	відповідає
1991	37,99	не відповідає	13,18	відповідає	4,727	відповідає	44,11	відповідає
1992	53,56	відповідає	10,89	відповідає	2,455	відповідає	33,1	відповідає
1993	51,11	відповідає	14,58	відповідає	2,782	відповідає	31,52	відповідає
1994	54,67	відповідає	14,49	відповідає	1,647	відповідає	29,19	відповідає
1995	50,73	відповідає	14,24	відповідає	2,772	відповідає	32,26	відповідає
1996	52,55	відповідає	13,47	відповідає	1,821	відповідає	32,16	відповідає
1997	48,42	відповідає	15,1	відповідає	1,332	відповідає	35,16	відповідає
1998	46,26	відповідає	15,17	відповідає	2,705	відповідає	35,87	відповідає
1999	40,45	відповідає	21,43	відповідає	1,486	відповідає	36,63	відповідає
2000	40,29	відповідає	13,98	відповідає	1,572	відповідає	44,16	відповідає
2001	39,69	не відповідає	19,42	відповідає	1,426	відповідає	39,46	відповідає
2002	33,6	не відповідає	39,1	не відповідає	3,493	відповідає	23,81	відповідає
2003	29,74	не відповідає	26,97	відповідає	0,425	відповідає	42,87	відповідає
2004	43,23	відповідає	25,07	відповідає	1,432	відповідає	30,27	відповідає
2005	33,6	не відповідає	39,1	не відповідає	3,493	відповідає	23,81	відповідає
2006	33,83	не відповідає	29,75	відповідає	0,255	відповідає	36,17	відповідає
2007	21,49	не відповідає	46,61	не відповідає	0	відповідає	31,9	відповідає
2008	31,67	не відповідає	33,09	відповідає	0	відповідає	35,24	відповідає
2009	29,413	не відповідає	35,534	не відповідає	0	відповідає	35,053	відповідає

* Нормативи оптимального співвідношення культур у сівоzmінах в різних природно – сільськогосподарських регіонах України (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2010 р. № 164)

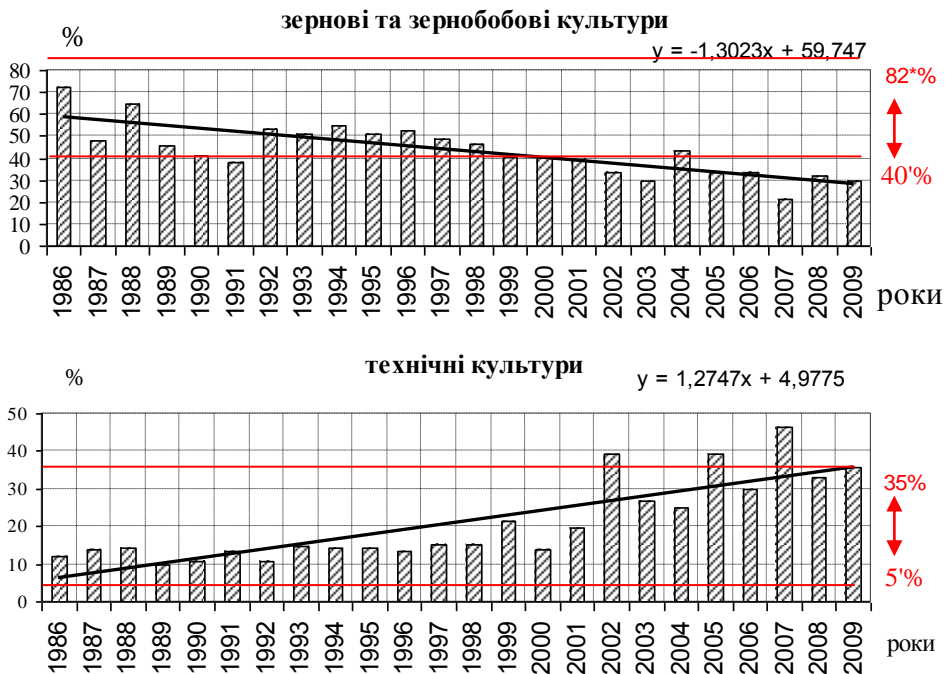
Результати дослідження свідчать, що за період з 1986 по 2000 рр. на переважній більшості площ (95-100 %) в господарстві дотримувались оптимальні

співвідношення культур та їх черговості у сівозмінах. Частка зернових та зернобобових культур коливалась в межах 37,99-72,02, технічних культур – 9,67-21,43, овоче-баштанних та картоплі – 1,67-5,0, кормових – 11,37-44,16 %, при нормативних параметрах – відповідно 40-82, 5-35, 0-20 та 0-60 % (табл. 6).

Дотримання оптимального співвідношення різних груп сільськогосподарських культур протягом тривалого періоду господарювання (15 років) дозволило дотримуватись рівноважного балансу гумусу та основних елементів живлення в ґрунтах сівозмін, навіть при умові від'ємного балансу деяких елементів живлення, що повертались до ґрунту за рахунок внесення мінеральних та органічних добрив.

В послідуочий період досліджень (2001-2009 рр.) за основними групами сільськогосподарських культур не простежується чіткої відповідності черговості і частки культур сівозміни до рекомендованої структури. Порушення оптимального співвідношення відзначається, в основному, за рахунок зниження відсотку зернових і зернобобових культур та збільшення частки технічних культур у структурі сівозмін. Простежується збільшення обсягів посівів технічних культур, яке перевищує оптимальні параметри на 4,1% в період 2001-2005 рр., та на 0,5-11,64 % в послідуочий період – 2006-2009 рр.

Більш наглядно структурний розподіл площ посіву основних груп сільськогосподарських культур в господарстві можна відстежити на рис. 1. Суттєве збільшення площ посіву технічних культур, за рахунок зменшення посівів зернових і зернобобових, в подальшому буде мати негативні наслідки за рахунок посилення процесів мінералізації ґрунтового покриву.

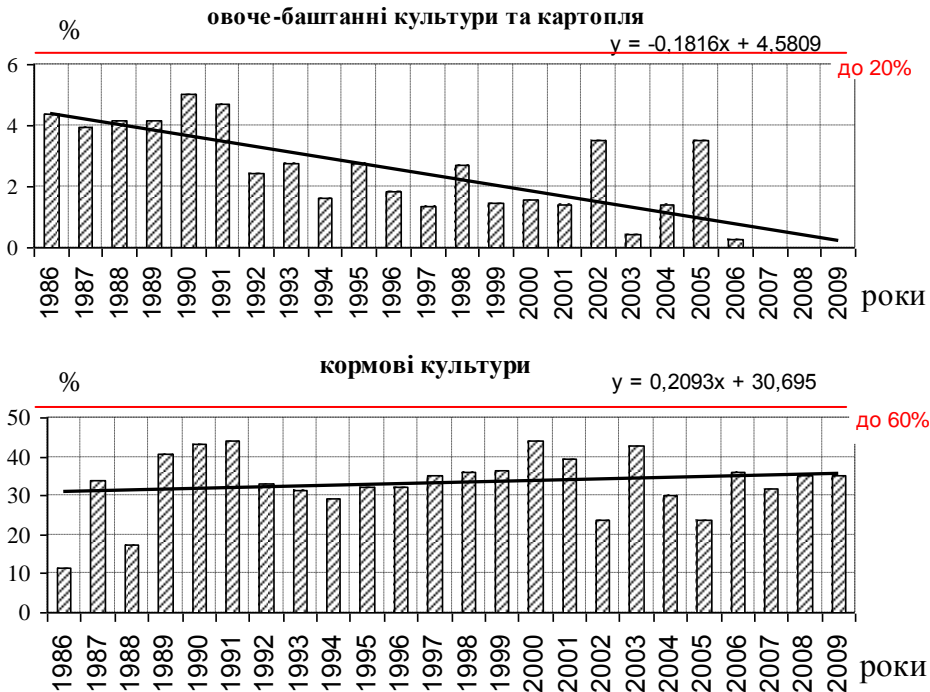

Рисунок 1. Динаміка зміни структури посівних площ у ДПДГ
"Асканійське" НААН України

де: * нормативи оптимального співвідношення
сільськогосподарських культур у сівозмінах

В цілому за весь період, охоплений дослідженнями (1986-2010 рр.) спостерігається незначна, але стала тенденція до збільшення вмісту органічної речовини в зрошуваних ґрунтах (рис. 2).

Рисунок 2. Динаміка і прогноз вмісту загального гумусу (%) у ґрунтах ДПДГ «Асканійське» НААН України (Каховський зрошуваний масив) (1986-2010 рр., прогноз на 2015 р.)

Узагальнення результатів 25-річних досліджень свідчить, що гумусний стан зрошуваних ґрунтів визначається, головним чином, структурою посівних площ, питомою вагою багаторічних бобових трав (17-44 %) та рівнем використання органічних добрив (1,4-10,0 т/га). Для бездефіцитного балансу гумусу у зрошуваній сівозміні дослідного господарства при вмісті загального гумусу 2,5-3,5 % необхідно мати насиченість багаторічними бобовими травами не менше 25 % і систематично вносити 3-7 т/га гною.

Дотримання оптимального співвідношення різних культур в сівозмінах обумовлює забезпечення сталого рівня врожайності сільськогосподарських культур. За результатами досліджень відзначено, що рівень врожайності культур зрошуваних сівозмін, значною мірою коливався по роках і залежав від сукупності ряду супутніх чинників, в тому числі від структури сівозмін.

Висновки та пропозиції. 1. Результатами досліджень встановлено, що в структурі посівних площ зрошуваних земель Херсонської області простежується порушення оптимального співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах, в основному за рахунок зниження відсотку зернових та кормових культур та збільшення частки технічних, що не відповідає нормативам.

2. За відсутністю науково-обґрунтованих зрошуваних сівозмін формування сучасного стану зрошуваних ґрунтів характеризується такими процесами: дегуміфікації, які впродовж останніх 10 років відбуваються з достатньо високою інтенсивністю; вміст загального гумусу з 1998 по 2007 рр. зменшився в середньому на 0,5 %; вміст азоту в зрошуваних ґрунтах знизився в середньому на 3,0 мг/кг ґрунту (з 23-27 до 19-21 мг/кг ґрунту), що складає 12,6%; зменшення вмісту фосфору складає 6,0 мг/кг ґрунту, що становить 11,5 %; незначно зменшився вміст калію на 3-40 мг/гк ґрунту. Внесення недостатніх доз мінеральних та органічних добрив не забезпечують відтворення родючості ґрунтів. Врожай останніх років – здебільшого результат вичерпування винятково-природної родючості ґрунту.

3. Наявність дослідно-виробничих господарств (ДВГ) в системі зрошуваного землеробства регіону є практичною базою, яка об'єднує теорію і практику досліджень. Головною особливістю виробничого дослідження є його адаптованість до сучасних господарських умов, адже зміна структури сівозмін, системи удобрення та більшості технологічних операцій є типовими для вивчаємих зрошуваних масивів.

4. Аналіз даних досліджень, які одержані в ДПДГ «Асканійське» НААН, де впродовж 25-ти річного періоду (1986-2010 рр.) в основному дотримувались оптимального співвідношення культур у сівозмінах, показав, що можливо отримувати нормативну урожайність сільськогосподарських культур за умов збільшення вмісту загального гумусу та основних елементів живлення в ґрунтах та забезпечення належного еколого-агроекологічного стану зрошуваних земель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Наукові основи охорони та раціонального використання зрошуваних земель України / за ред. С.А. Балюка, М.І. Ромашенка, В.А. Сташука. – К.: Аграрна наука, 2009. – 622 с.
2. Методичні рекомендації щодо оптимального співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах.

- сподарських культур у сівозмінах різних ґрунтово-кліматичних зон України: методичні рекомендації / [М.В. Зубець, В.П. Ситнік, М.Д. Безуглий та ін.]; за ред. М.Д. Безуглого, А.С. Заришняка. – К., 2008 – 68 с.
3. Ефективне використання зрошуваних земель Херсонської області / [В.О. Ушкаренко, П.В. Писаренко, О.В. Морозов та ін.].–Херсон: Колос ХДАУ, 2010. – 120 с.
 4. Лимар А.О. Короткоротаційні сівозміни на зрошуваних землях. / А.О. Лимар, В.А. Лимар. – Херсон: Айлант, 2009. – 248 с.
 5. Комплексний аналіз, оцінка, прогноз та рекомендації щодо поліпшення агроекологічної ситуації зрошуваних земель Херсонської області: методичні рекомендації / [О.П. Безуглий, О.В. Морозов, С.П. Шукайло, Р.М. Рибін та ін.]. – Херсон, 2008. – 37 с.

УДК 631.52:633.12:633.17(477.72)

ДИНАМІКА ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА КРУП'ЯНИХ КУЛЬТУР В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Аверчев О.В. – д.с.-г.н., Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Основними зерно-круп'яними культурами в Україні вважаються гречка, просо, рис. Розвиток виробництва круп'яних культур має велике значення для формування збалансованого продовольчого ринку в Україні. Це пов'язано як з існуючими національними традиціями у культурі харчування, так із високими споживчими властивостями круп'яної продукції. На сьогоднішній день вирощування круп'яних культур є менш вигідним видом діяльності у порівнянні з іншими зерновими, а також технічними культурами, що пояснює невелику частку перших серед посівів зернових. увага товаровиробників до певної галузі визначається факторами ефективності та тенденціями ринкового попиту на її продукцію. Вирощування зерно-круп'яних культур приносить меншу рентабельність, ніж технічних, проте дозволяє більш ощадливо відноситися до земель і навіть поліпшувати їх якість. Зерно-круп'яне виробництво при організації сільгосп підприємством цеху по виготовленню круп забезпечує зайнятість працівників і сільських мешканців у несезонний для польових робіт період, а також вищий економічний ефект за рахунок реалізації готової продукції.

Вітчизняний досвід та вищенаведені аргументи переконують у вигідності вирощування зерно-круп'яних культур. За оцінками експертів, низький рівень економічної ефективності галузі став наслідком дії низки чинників, серед яких: погіршення соціально-економічних умов господарювання, недостатнє забезпечення засобами виробництва й недотримання, у зв'язку з цим, вимог технології вирощування культур, а також збільшення собівартості продукції (підвищення цін на пестициди, мінеральні добрива, паливно-мастильні матеріали, насіння тощо). Більш повне використання потенційних можливостей ку-